

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних інститутів та процесів

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГІБРИДНІ ВІЙНИ

Освітньо-професійна програма “Політологія. Національна безпека” :
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність **052 Політологія**

Галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 6 від 30 грудня 2024 року

м. Івано-Франківськ - 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Гібридні війни
Викладач (-і)	Дерев'янка Сергій Миронович
Контактний телефон викладача	+38(034)259-61-46
E-mail викладача	serhii.derevianko@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	2.Цикл професійної підготовки 2.2. Вибіркові дисципліни 2.2.2. Дисципліни вільного вибору студента
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-leam.pu.ifua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=183&id_cou=1334
Консультації	Упродовж вивчення курсу щосереди з 14.00 до 16.00
2. Анотація до курсу	
Навчальна дисципліна “Гібридні війни” є складовою освітньої програми підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Передбачає вивчення ключових категорій, що використовуються в дослідженнях у сфері національної безпеки; отримання знань про природу, сутність та перебіг гібридних воєн. Вивчення дисципліни покликане сприяти професійній підготовці майбутніх політологів, як практиків та дослідників, формувати у здобувачів основи професійного політико-безпекового мислення, сучасної політичної та правової культури.	
3. Мета та цілі курсу	
<i>Мета</i> : вивчення здобувачами основних закономірностей єдності та взаємодії політики та права, засад ведення війни, її гібридної форми, утвердження розуміння недопустимості використання війни як засобу вирішення конфліктів. Основними завданнями навчальної дисципліни є: - вивчити теоретико-понятійні основи війни як політико-правового явища; - вивчити взаємозв'язок державної політики та воєн; - сформувані у здобувачів уявлення про фактори, які визначають специфіку гібридних воєн різні історичні епохи та на сучасному етапі розвитку України; - виявити витоки та передумови новітньої гібридної війни проти України; - розширити політико-правовий кругозір здобувачів, сформувані професійні навички аналізу сучасних політичних і правових проблем, розуміння взаємозв'язку політики та воєн. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен: знати: • концептуальні основи національної безпеки; • взаємозв'язок державної політики та воєн; • засади і форми ведення гібридних війн; • особливості гібридної війни проти України; • основні форми та методи протидії держав гібридним війнам; • нормативно-правову базу, що регулює діяльність спецслужб; уміти: • досліджувати та аналізувати діяльності держав щодо ведення гібридних війн; • використовувати понятійно-категорійний апарат при аналізі гібридних війн; • аналізувати форми ведення гібридних війн; • визначати перспективи поєднання конвенційних і збройних форм ведення війни, можливості їх запобігання, мінімізації ризиків і наслідків.	

4. Компетентності

ІК01 Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності

ЗК-01 Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-02 Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК-03 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-04 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК-05 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-06 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-07 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК06. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

СК08. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців.

СК10. Здатність аналізувати та розуміти сучасний стан і тенденції розвитку міжнародних відносин, їх вплив на національну безпеку держави, об'єктивний характер європейських та євроатлантичних інтеграційних процесів, шляхи досягнення сумісності із збройними силами країн Організації Північноатлантичного договору (НАТО).

СК11. Здатність аналізувати основні проблеми забезпечення сфер національної безпеки. зрозуміло надавати оцінку тенденціям розвитку державної політики у сферах національної безпеки, аналізувати доктрини та стратегії національної безпеки іноземних держав та визначати потенційний негативний вплив їх реалізації на національну безпеку України.

СК12. Здатність щодо усвідомлення функцій держави, реалізації цих функцій, правових основ цивільного захисту, дотримання основних принципів здійснення державної політики з питань цивільного захисту.

5. Результати навчання

RH01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
 RH02. Вільно спілкуватися державною та однією з іноземних мов усно і письмово у професійній діяльності.
 RH03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
 RH04. Мати навички професійної комунікації.
 RH05. Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.
 RH06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.
 RH07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення
 RH08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
 RH09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
 RH10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах
 RH11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
 RH12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
 RH13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
 RH14. Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
 RH15. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.
 RH16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
п'ятий	Політологія. Національна безпека	третій	вибірковий

Тематика курсу

Системні риси сучасних воєнних конфліктів.
 Гібридна війна та нові форми військово-політичної агресії, складність концептуалізації.
 Термін "гібридна війна" та "гібридна агресія", сучасні підходи до їх визначення.

Витоки гібридних війн в історичній ретроспективі. Теоретичні та праксеологічні засади гібридних війн. Складові гібридної війни. Загрози національній безпеці в умовах гібридної війни. Воєнні аспекти протидії “гібридній” агресії. Збройна агресія Російської Федерації проти України: історико-хронологічний аспект. Комплексне використання військових та невійськових сил і засобів для протидії “гібридній” агресії (загрозам “гібридного” типу). Демографічна складова гібридної війни. Внутрішньо переміщені особи – дестабілізаційний чинник російсько-української гібридної війни. Тероризм як елемент гібридної війни. Релігійний екстремізм з в умовах гібридної війни. Інформаційна війна як складова гібридної війни. Основні методи ведення гібридної війни в сучасному інформаційному суспільстві. Стратегічні комунікації та цивільно-військове співробітництво у протидії “гібридній” агресії. Парадигми дослідження гібридних впливів на політичні системи. Гібридна війна та базові трансформаційні процеси у політичній системі суспільства. <i>Перелік питань для обговорення на лекції та семінарських заняттях, список літератури для підготовки до кожного заняття та завдання для самостійної роботи, перелік індивідуальних науково-дослідних завдань та вимоги до їх виконання визначені робочою навчальною програмою навчальної дисципліни та розміщені в системі дистанційного навчання.</i>	
---	--

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Структура розподілу балів передбачає: 1) відповіді на семінарських заняттях – 40 балів (не менше трьох оцінок на дев'яти заняттях); 2) написання контрольної письмової/тестової роботи – 30 балів; 3) виконання індивідуального науково-дослідного завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми – 30 балів (з них 25 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення). Загальна кількість – 100 балів. Підсумковий контроль – залік проводиться згідно з графіком навчального процесу в останній місяць семестру і виставляється за результатами виконання здобувачем всіх передбачених видів робіт.
Семінарські заняття	Робота на семінарських заняттях оцінюється в за 100-бальною шкалою. Передбачено отримання оцінок за кожну половину заняття. При переведенні в загальні бали в сумі за всі заняття можна набрати 40 балів. Виступи на семінарських заняттях оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями: – «відмінно» (90-100 балів) – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення

	наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; – «добре» (70-89 балів)– здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; – «задовільно» (50-69 балів)– здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; – «незадовільно» (0-49 балів)– здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Додаткові бали до поточного контролю здобувач освіти може отримати, пройшовши навчальний курс у вигляді неформальної освіти з отриманням сертифікату в межах предмету вивчення дисципліни протягом навчального семестру, взявши участь у науковому, освітньому чи прикладному проєкті, який відповідає предмету дисципліни чи підготувавши дайджест (добір уривків з різних джерел на певну тематику). Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо. Вимоги до презентації по індивідуальній (самостійній) роботі; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності.
Індивідуальне науково-дослідне завдання	Виконання індивідуального науково-дослідного завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми – 30 балів (з них 25 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення).

Вимоги до письмової роботи	Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: - виявлення розуміння сутності понять і термінів – 5 балів; - вміння структурувати основні явища та елементи гібридних воєн – 5 балів; - знання теоретичних засад, завдань, етапів і механізмів гібридних воєн – 10 балів; Загальна кількість - 20 балів. <i>За дистанційної форми здійснення навчального процесу застосовується тестовий контроль в системі дистанційного навчання Університету.</i>
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю (за навчальним планом – залік) за умови повного виконання всіх видів роботи.
8. Політика курсу	
Політика вивчення навчальної дисципліни “Гібридні війни” передбачає набуття здобувачами визначених компетентностей через: аудиторну (лекції, семінарські/практичні заняття) та позааудиторну роботу (самостійне опрацювання окремих тем, підготовка до семінарських занять, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, використання можливостей системи дистанційного навчання, можливостей набуття додаткових знань в системі неформальної/інформальної освіти). Консультації викладача, відпрацювання студентами пропущених аудиторних занять отриманих незадовільних оцінок та подачі індивідуальних робіт – середа, 14.00-16.00 год. У випадку встановлення вияву академічної недоброчесності викладач пропонує здобувачу повторно виконати цей вид роботи.	
Академічна доброчесність	Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету: • Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. • Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. • Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. • Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/
Пропуски занять (відпрацювання)	Можливість і порядок відпрацювання пропущених здобувачем освіти занять регламентується Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої

	освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (див. ст. 4). Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	У разі виконання завдання здобувачем освіти пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, оцінка за завдання – «незадовільно», відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (див. ст. 4-5). Ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти». Ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Неформальна освіта	Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 3) (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) Ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/

9. Рекомендована література

Нормативно-правові акти

Конституція України : [Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р.]. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141; поточна ред. – Ред. від 01.01.2020 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

Воєнна доктрина України: Указ Президента України від 24.09.2015 № 555/2015. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/stru>

Стратегія національної безпеки України: затв. Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

Підручники та навчальні посібники, енциклопедичні та довідкові видання

Великий тлумачний словник сучасної української мови./ Укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.

Геополітика : енциклопедія : навч. посібник / За ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра філос. наук, проф. Є. М. Суліми. Рек. МОН. Київ : Знання України, 2013. 919 с.

Глобальна та національна безпека: підручник / В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянчук та ін.; за заг. ред. Г. П. Ситника, Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2016. 784 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_330_42449633.pdf

Глобальна та національна безпека: словник-довідник/ уклад.: Г. П. Ситник, О. І. Пошедін, М. М. Шевченко, С. П. Завгородня, М. Г. Орел ; за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ:

НАДУ, 2016. 139 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1vKIlnekcLv--BWrnnavv9hOpvWo30XrCS/view>

Енциклопедія політичної думки / За ред. Д. Міллера; пер. з англ. Н. Лисюк. Київ : Дух і літера, 2000. 472 с.

Короткий оксфордський політичний словник / Пер. з англ.; за ред. І. Макліна, А. Макмілана. Київ : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2005. 789 с.

Політологічний енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Укр. Асоціація політологів. [Упоряд. В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка]. 2-е вид., доп. і перероб. Київ : Генеза, 2004. 736 с.

Сучасна політична лексика : енциклопед. словник-довідник / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. Львів : "Новий Світ-2000", 2015. 396 с.

Монографії і статті

Андрушків Б., Кирич Н., Погайдак О. Гібридна війна як метод реалізації агресивних планів. *Галицький економічний вісник : наук. журнал / М-во освіти і науки України ; Тернопіл. нац. техн. ун-т ім. І. Пулюя. Тернопіль, 2014. № 4 (47). С. 57–69.*

Арабаджієв Д. Ю., Сергієнко Т. І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні. *Гілея (науковий вісник). 2019. Випуск 146 (№7). С. 12–16.*

Асланов С. Етнополітичний конфлікт (гібридна війна на Сході України) як наслідок регіональної етнонаціональної політики. *Віче : гром.-політ. і теорет. журнал / Верховна Рада України. Київ, 2015. № 14 (394). С. 2–4.*

Березовенко А. Російсько-українська війна в українському політичному дискурсі. *Політичні дослідження. 2021. № 2. С. 97–110. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/PD_2_Online.Pdf*

Воєнні аспекти протидії "гібридній" агресії: досвід України : монографія / колектив авторів ; за заг. ред. А. М. Сиротенка. Київ: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 176 с.

Галака О. М., Ільяшов О. А., Павлюк Ю. М. Основні тенденції розвитку та ймовірні форми воєн і збройних конфліктів майбутнього. *Наука і оборона. 2007. № 4. С. 10–15.*

Гібридна війна: in verbo et in praxi: монографія / під. заг. ред. проф. Р.О. Додонова; Донецький нац.університет імені Василя Стуса. Вінниця: ТОВ «НіланЛТД», 2017. 412 с.

Гібридна війна: технології сугестії та контрсугестії : монографія / [О.В. Акульшин та ін.]; Нац. акад. Служби безпеки України ; Ін-т філології Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Київ : Національна академія СБ України, 2018. 235 с.

Гібридна війна: сутність, виклики та загрози: зб. матер. круглого столу (Київ, 8 липня 2021 р.). [Електронне видання]. Київ: НА СБУ, 2021. 189 с. URL: https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_57_28744724.pdf

Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства. Аналітичний документ. Київ, 2018. 105 с. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/blok_XXIend_0202.pdf

Горбулін В. П., Власюк О. С., Кононенко С. В. Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайська стіна. Київ : НІСД, 2015. 132 с.

Горбулін В. П. "Гібридна війна" як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. *Стратегічні пріоритети : наук.-аналіт. щоквартальний збірник / Нац. ін-т стратегічних досліджень. Київ, 2014. № 4 (33). С. 5–12.*

Грабовський С. "Гібридна війна" : історія і сутність. До постановки питання. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2016.*

Гурак І. Ф., Дерев'янка С. М., Бойчук О. І. Формування в Росії авторитарного, антизахідного режиму та реакція провідних міжнародних акторів. *Актуальні проблеми*

філософії та соціології. Вип. 41. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2023. С. 130–140. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/41_2023/22.pdf

Дерев'янка С. М. Безпековий вимір народовладдя в умовах гібридної війни. *Держава і право : зб. наук. пр. Серія. Політичні науки*. Вип. 87 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2020. С. 308–318.

Дерев'янка С. М., Бичай Р. Р. Політико-правові аспекти обмеження свободи пересування громадян в умовах воєнного стану в Україні. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. № 2 (16). С. 227–249. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-02-227-249>

Дерев'янка С. М. Внутрішньо переміщені особи : проблеми політичної соціалізації в Галичині. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2017/1(87). С. 199–216.

Дерев'янка С. М. Гібридна війна : інформаційно-безпековий вимір. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*. Одеса : Гельветика, 2024. Вип. 18. С. 101–113. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/148>

Дерев'янка С. М. Засади майбутнього демократичного устрою України : підходи до їх формування в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми політики : Зб. наук. пр.* Одеса : Гельветика, 2024. Вип. 74. С. 53–61. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/74_2024/9.pdf

Дерев'янка С. М. Маніпулювання ідеєю народного волевиявлення як чинник самоідентифікації регіонального сепаратизму. *Політологічні та правничі студії суспільно-політичних процесів ХХ-початку ХХІ ст.* : зб. наук. пр. до ювілею д-ра політ. наук, проф. В. П. Горбатенка / ред.-упор. С. Рудницький. Житомир : ФОП Євенок О. О., 2017. С. 65–72.

Дерев'янка С. М. Обмеження політичних прав громадян в умовах воєнного стану: політико-правові підстави. *Держава і право: зб. наук. праць. Серія. Політичні науки*. Вип. 93 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во “Юридична думка”, 2019. С. 26–38.

Дерев'янка С. М. Політичні права громадян в умовах воєнного стану. *Роль Загальної декларації прав людини ООН 1948 року в формуванні фундаментальних основ правової системи України : історія і сучасність* : матеріали круглого столу (м. Івано-Франківськ, 10 грудня 2018 року.). Упорядник В. І. Розвадовський. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», 2018. С. 29–49.

Дерев'янка С. М., Бичай Р. Р. Політико-правові аспекти обмеження свободи пересування громадян в умовах воєнного стану в Україні. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. Луцьк: Вежа-Друк, 2023 № 2 (16). С. 227–249.

Дефініції поняття "гібридна війна" / Ю. І. Міхєєв, Г. П. Чернявський, Ю. В. Турченко, О. І. Пінчук. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Військовий інститут*. Київ, 2015. Вип. № 51. С. 124–130.

Єнін М. Н., Мельниченко А. А., Мельник Л. І. Гібридна війна як різновид соціально-політичних конфліктів: сутність, технології, домінуючі дискурси. *Актуальні проблеми філософії та соціології : наукове фахове видання / М-во освіти і наука України ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад."* ; редкол.: Е. А. Гансова, І. В. Голубович, О. М. Дікова-Фаворська [та ін.]. Одеса, 2019. Вип. 25. С. 102–112.

Жирохов М. Боги гібридної війни. Київ : Patriot Book, 2017. 180 с.

Загорулько А.П. Теоретико-правовий аналіз визначення поняття "гібридна війна". *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України : науковий журнал / Національна академія державного управління при Президентові України*. Київ, 2019. С. 115–122. (Серія "Державне управління" ; № 3 (94)).

Ігнатєва Т. В. Гібридна війна Росії в Україні: інструменти та цілі. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський*

національний університет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2017. С. 233–246. (Історичні науки ; вип. 10).

Ільяшов О. А. Війни майбутнього як об'єкт наукових досліджень. *Наука і оборона*. 2008. № 2. С. 36–40.

Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналітична доповідь / Т. Ісакова, С. Гнатюк, Д. Дубов та ін. ; за заг. ред. А. Баровської. Київ : НІСД, 2016. 109 с. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/375693/mod_resource/content/1/inform_vukluku.pdf

Киричок А. П. Гібридна війна як феномен військово-інформаційної думки ХХІ ст. (історичні та теоретичні аспекти). *Держава та регіони* : науково-виробничий журнал / Класичний приватний ун-т ; голов. ред. О. В. Богуславський, редкол.: Т. С. Гіріна, В. Ф. Іванов, В. В. Лизанчук [та ін.]. Запоріжжя, 2017. С. 26–30. (Серія: Соціальні комунікації ; № 2 (30)).

Комарчук О. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії* / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; редкол.: Тихомирова Є. Б., Бортніков В. І., Вакулич В. М. [та ін.]. Луцьк, 2018. № 1 (3). С. 48-54.

Кресіна І. О., Дерев'янка С. М. Віче як інститут установчої влади в новій Конституції України. *Віче* : гром.-політ. і теорет. журнал / Верховна Рада України. Київ, 2016. № 11–12. С. 36–40.

Кресіна І. О., Дерев'янка С. М., Хомаківський М. Д. Заборона проросійських політичних партій, громадських об'єднань та ЗМІ, її законодавче забезпечення. Міжнародний експертний круглий стіл “Деокупація. Юридичний фронт” (Київ, 18 березня 2022 р.) : висновки і рекомендації. Суспільно-політичні процеси. Наукове видання Академії політичних наук України. Київ. Видавництво Політія, 2022. Випуск 19 – 2022. С. 154–158.

Кріслата О. Гібридна війна та її інформаційна складова. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства* / Науково-дослідний інститут пресознавства. Львів, 2018. Вип. 8 (26). С. 190-199.

Крутій В. О. Гібридна війна: складність концептуальних наративів. *Держава і право* : збірник наукових праць / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; редкол.: Шемшученко Ю. С., Кресіна І. О., Акуленко В. І. [та ін.]. Київ, 2017. С. 14–23. (Серія "Політичні науки" ; вип. 76).

Крутій В. О. Витоки гібридних війн: досвід ХХ століття. *Держава і право*: зб. наук. праць. Серія: «Політичні науки» / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2017. Вип. 77. С. 148–158.

Крутій В.О. Зміни політичної системи суспільства в умовах гібридної війни. *Держава і право*: зб. наук. праць. Серія: «Політичні науки» / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2017. Вип. 78. С. 186–196.

Лук'янчук Г. "Гібридна війна проти Європи" і "другий фронт" Кремля для України. *Українське слово* : всеукр. гром.-політ. тижневик. Київ, 2021. 10-23 листоп. (№ 43/44). С. 4-5

Магда Є.В. Виклики гібридної війни: інформаційний вимір. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України* / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2014. № 5. С. 138–142.

Магда Є. Гібридна війна. Вжити і перемогти. Київ: Vivat, 2015. 304 с. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/gibridna-vijna-vizhiti-i-peremogti.html>

Магда Є. Гібридна війна: сутність та структура феномену. URL; http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/download/2489/2220

Магда Є.В. Міжнародний імідж України в контексті гібридної війни. *Вісник Дніпропетровського університету : науковий журнал* / Дніпропетровський національний

університет імені Олеся Гончара. Дніпропетровськ, 2015. С. 232–240. (Серія: Філософія. Соціологія. Політологія; № 4 (26)).

Марко Серж. Хроніка гібридної війни : [більш 500 док. та 130 інтерв'ю]. Київ : Альтерпрес ; Surkov Publisher, 2016. 236 с. Сер. заснов. у 2016 р. (Гібридна війна в Україні. XXI сторіччя).

Мельничук Л. М. Гібридна війна як прояв складної надзвичайної ситуації. *Держава та регіони* : науково-виробничий журнал / Класичний приватний ун-т. Запоріжжя, 2016. С. 4–8. (Серія: Державне управління ; № 2 (54)).

Міден Ервін "Гібридна війна Росії проти України стала своєрідним стимулом для пізнання країни" / розмову вів Володимир Бойко. *День* : щоденна українська газета. Київ, 2019. 16–17 серпня (№ 147/148). С. 14–15.

Набока А. В. Гібридна війна як елемент формування нової геополітичної реальності. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна* : збірник наукових праць / Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків, 2017. С. 116–121. (Серія "Питання політології" ; вип. 32).

Нофенко А. Гібридна війна Росії проти України: інформаційний наступ та механізми протидії. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії* / М-во освіти і науки України ; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; редкол.: Шуляк А., Вознюк Є., Бояр А. [та ін.]. Луцьк, 2019. № 2 (6). С. 68–77.

Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Дестабілізація Європи: гібридна війна РФ. *Стратегічна панорама* : науковий журнал / Нац. ін-т стратегічних досліджень ; голов. ред. Богомолів О.В.; редкол.: Веселовський А. І., Годя С., Донай Л. [та ін.]. Київ, 2021. № 1/2. С. 5–29.

Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. Київ : НІСД, 2019. 560 с.

Полтораков О. Гібридна війна в контексті асиметричного світоустрою. *Гілея* : науковий вісник: збірник наукових праць: історичні науки, філософські науки, політичні науки / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова ; ВГО Українська акад. наук. Київ, 2015. Вип. 100 (№ 9). С. 258–260.

Попович К.В. Гібридна війна як сучасний спосіб ведення війни: історичний та сучасний виміри. Науковий вісник Ужгородського університету / Ужгородський національний університет. Ужгород, 2016. С. 77–81. (Серія: Історія ; вип. 2 (35))

Предборський В.А. "Гібридна" війна як відбиття закономірностей розвитку суспільства незавершеної модернізації. *Формування ринкових відносин в Україні* : збірник наукових праць / Н.-д. екон. ін-т М-ва екон. розвитку і торгівлі України. Київ, 2014. № 10 (161). С. 13–18

Руценко І.П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога = Russia-Ukraine hybrid war:sociological perspective : монографія. Харків : Павленко О.Г., 2015. 266 с.

Світова гібридна війна : український фронт : Монографія , За заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с. URL: file:///C:/Users/asua/AppData/Local/Temp/Rar\$DI00.407 HW_druk_fin+site_changed.pdf

Сегеда С. П., Шевчук В. П. Гібридна війна Росії проти України: історичний вимір. *Наука і оборона* : щоквартальний науково-теоретичний та науково-практичний журнал / голов. ред. Б. Семон ; редкол.: В. Бочарніков, В. Вагапов, О. Воробйов [та ін.]. Київ, 2019. № 1. С. 31–35.

Семчинський К. В. Гібридна війна як фактор нестабільності міжнародної системи. *Актуальні проблеми міжнародних відносин* : збірник наукових праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин ; редкол.: Резнікова Н. В., Дорошко М. С., Нанавов А. С. [та ін.]. Київ, 2019. Вип. 141, ч. 2. С. 131–140.

Служба зовнішньої розвідки України = Foreign intelligence service of Ukraine : історія і сьогодення : [кн.-альбом] / [авт.-упоряд. О.В. Скрипник ; за ред. Г.О. Ілляшова ; фото: М.В. Молдаванова та ін.]. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : АДЕФ-Україна, 2013. 111 с.

Требін М. П. «Гібридна» війна як нова українська реальність. *Український соціум*. 2014. № 3. С. 113–127.

Фукуяма Френсіс. Політичний порядок і політичний занепад. *День*: щоденна укр. газета. Київ, 2014. 9 вересня (№ 166). С. 9.

Чалапко В. В. Гібридна війна як сучасна форма насильства. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого* : збірник наукових праць / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2021. № 1 (48). С. 133–145. (Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія).

Цюрупа М. "Гібридна війна" - "гібридний мир" як екзистенційні загрози держав постколоніального простору Європи (український контекст). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка* / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2018. С. 17–20. (Українознавство; Вип. 1 (20)).

Шергін С. Геополітична ідентичність України: ретроспектива і реальність. *Зовнішні справи : науковий журнал* / М-во закордонних справ України ; Дипломатична акад. України при М-ві закордонних справ України [та ін.]. Київ, 2016. № 4. С. 9-13. (Історичні науки).

Liudmyla Kryva, Olha Anisimovych-Shevchuk, Mariana Toma, Svitlana Kutsepel & Serhii Derevianko. Effectiveness of International Cooperation of the Lublin Triangle Countries in Addressing Terrorist Threats. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol. 16, No. 03, July–September 2024. Pp. 835–850. URL: <https://www.scopus.com/sourceid/21101104815>

Biliusov, Yevhen; Chyzhov, Denys; Osaulenko, Andriy; Perelyhina, Raisa; Derevianko, Serhii. International institution in the mechanism for the protection of human rights and freedoms in the national security context. *Revista Cuestiones Políticas, Volumen 40, Número 73. Julio – Diciembre, 2022*: pp. 108–127. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/38388/42563>

Інформаційні ресурси

Верховна Рада України: Офіц. вебсайт. URL: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>

Верховна Рада України : Офіційний вебсайт. Головна сторінка сайту “Законодавство України”. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Верховна Рада України : Офіційний веб-сайт. Законотворча діяльність Верховної Ради України : Законопроекти. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc2

Івано-Франківська обласна державна адміністрація : Офіц. вебсайт. URL: <http://www.if.gov.ua>

Івано-Франківська обласна рада : Офіційний вебсайт. URL: <https://orada.if.ua/>

Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України : вебсайт. URL: <http://idpnan.org.ua/>

Інститут політики : веб-сайт. URL: <http://polityka.in.ua>

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України : Веб-сайт. URL: <http://www.ipiend.gov.ua>

Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України : Веб-сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua>

Президент України : Офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua>

Урядовий портал України : [Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України]. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

10. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра політичних інститутів та процесів м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, 76018 каб. 714 (вхід з вул. Чорновола) +38(0342)59-61-46 https:// krip.pnu.edu.ua/ kpol_inst@pnu.edu.ua https://www.facebook.com/pipkafedra Facebook-група спеціальності «052 Політологія»: https://www.facebook.com/groups/283184265414656
Викладач	 Дерев'янюк Сергій Миронович доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних інститутів та процесів
Контактна інформація викладача	 +38 (096) 017 48 20 serhii.derevianko@pnu.edu.ua Робочі години: Пн-Пт – 8:30 – 17:00

Викладач

Дерев'янюк С. М.